

RHYBUDD CYFREITHIOL

CYNGOR GWYNEDD

DIGARTREFEDD BWRIADOL A DEDDF TAI (CYMRU) 2014

Yng Nghymru rhaid i awdurdodau tai lleol benderfynu a ddylid defnyddio'r prawf bwriadoldeb mewn perthynas â phersonau sy'n gwneud cais iddo am gymorth ar sail digartrefedd.

NODER ar 21ain diwrnod o fis Awst 2024 yn unol ag Adran 78 o Ddeddf Tai (Cymru) 2014 (fel y'i diwygiwyd gan Reoliadau Digartrefedd (Blaenoriaeth angen a Bwriadoldeb) (Cymru) 2022 OS Rhif 1069 ("y Ddeddf") bod Cyngor Gwynedd ("yr Awdurdod Lleol") wedi ystyried y categorïau blaenoriaeth a amlinellir yn Adran 70 y Ddeddf ac wedi penderfynu cymhwyso'r prawf bwriadoldeb i bob ymgeisydd, i gynnwys y categorïau a nodir yn Adran 70 y Ddeddf fel a nodir isod.

Categorïau

- (a) dynes feichiog neu berson y mae'n preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddi breswyllo gydag ef;
- (b) person y mae plentyn dibynnol yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;
- (c) person—
 - (i) sy'n agored i niwed o ganlyniad i ryw reswm arbennig (er enghraifft: henaint, salwch corfforol neu feddyliol neu anabledd corfforol neu feddyliol), neu
 - (ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;
- (d) person—
 - (i) sy'n ddigartref neu dan fygythiad o ddigartrefedd o ganlyniad i argyfwng fel llifogydd, tân neu drychineb arall, neu
 - (ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;
- (e) person—
 - (i) sy'n ddigartref o ganlyniad i fod yn destun cam-drin domestig, neu
 - (ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn byw gydag ef (ac eithrio'r camdriniwr) neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;
- (f) person—

(i) sy'n 16 neu'n 17 oed pan fo'r person yn gwneud cais i awdurdod tai lleol am lety neu gymorth i gael neu gadw llety, neu

(ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;

(g) person—

(i) sydd wedi cyrraedd 18 oed, pan fo'r person yn gwneud cais i awdurdod tai lleol am lety neu gymorth i gael neu gadw llety, ond nid yn 21 oed, sydd mewn perygl penodol o gamfanteisio rhywiol neu ariannol, neu

(ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef (ac eithrio ecsbloetiwr neu ecsbloetiwr posibl) neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;

(h) person—

(i) sydd wedi cyrraedd 18 oed, pan fo'r person yn gwneud cais i awdurdod tai lleol am lety neu gymorth i gael neu gadw llety, ond nid yn 21 oed, a oedd yn derbyn gofal, yn cael ei letya neu'n cael ei faethu ar unrhyw adeg pan oedd o dan 18 oed, neu

(ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;

(i) person—

(i) sydd wedi gwasanaethu yn lluoedd arfog rheolaidd y Goron ac sydd wedi bod yn ddigartref ers gadael y lluoedd hynny, neu

(ii) y mae person sy'n dod o fewn is-baragraff (i) yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;

(j) person sydd â chysylltiad lleol ag ardal yr awdurdod tai lleol ac sy'n agored i niwed o ganlyniad i un o'r rhesymau a ganlyn—

(i) ar ôl bwrw dedfryd o garchar o fewn ystyr adran 76 o Ddeddf Pwerau Llysoedd Troseddol (Dedfrydu) 2000 neu adran 222 o'r Cod Dedfrydu,

(ii) wedi'i remandio yn y ddalfa neu wedi'i draddodi i'r ddalfa gan orchymyn llys, neu

(iii) sydd wedi'i remandio i lety cadw ieuencid o dan adran 91(4) o Ddeddf Cymorth Cyfreithiol, Dedfrydu a Chosbi Troseddwyr 2012,

neu berson y mae person o'r fath yn preswyllo gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef;

(k) person—

- (i) sy'n ddigartref ar y stryd (o fewn ystyr adran 71(2)), neu
- (ii) y gellid yn rhesymol ddisgwyl i berson sy'n dod o fewn is-baragraff (i) breswyllo gydag ef.

Nodyn:

Mae'r Cyngor wedi cymhwyso'r prawf bwriadoldeb mewn perthynas â chategoriâu (a) i (j), am y cyfnod ers 10fed Gorffennaf 2015. Daeth categori blaenoriaeth angen ychwanegol i rym o 24 Hydref 2022, sef categori (k) uchod (ymgeiswyr sydd yn "ddigartref ar y stryd", fel y'i diffinnir yn adran 71(2) o Ddeddf 2014). Fel gyda'r holl gategoriâu blaenoriaeth angen, gall y Cyngor benderfynu a ddylid mabwysiadu'r prawf bwriadoldeb mewn perthynas â phawb sy'n dod o fewn y categori ychwanegol hwn.

Rhesymau:

Mae rhesymau'r Cyngor dros gymhwyso'r prawf bwriadoldeb i bob ymgeisydd, i gynnwys y categorïau a nodir uchod, ac yn awr yn cynnwys categori (k), fel a ganlyn:

1. Mae'r posibilrwydd y bydd ymgeiswyr digartref yn cael eu diarddel o'r ddyletswydd tai lawn o dan adran 75 o Ddeddf 2014 yn atal pobl rhag ildio'n wirfoddol ac yn ddiangen i lety addas a fyddai fel arall yn rhesymol iddynt barhau i'w feddiannu. Pe na bai'r Cyngor yn defnyddio'r prawf bwriadoldeb byddai ymgeiswyr digartref yn gallu rhoi'r gorau i lety heb i hynny effeithio, yn y tymor hwy, ar y cymorth y mae ganddynt hawl iddo o dan Ddeddf 2014. Lle bynnag y bo modd, dylai personau gymryd cyfrifoldeb am eu gweithredoedd, a pheidio ag ymddwyn mewn ffordd sy'n debygol o achosi iddynt golli eu cartref. Byddai penderfyniad i beidio â chymhwyso'r prawf bwriadoldeb yn peryglu annog ymddygiad gwael a gallai effeithio'n andwyol ar landlordiaid, ymgeiswyr eraill am dai a phreswylwyr yn gyffredinol. Byddai hefyd yn cynyddu'r risg o ddigartrefedd mynych i rai aelwydydd, sydd yn ei dro yn cael effaith andwyol ar les plant a phobl agored i niwed.
2. Mae mesurau diogelu priodol ac effeithiol ar waith ar gyfer pobl sydd wedi dod yn ddigartref. Mae'r rhain yn cynnwys:
 - (a) Y ffaith bod y prawf bwriadoldeb yn darparu na all y sancsiwn gael ei gymhwyso o dan rai amgylchiadau, gan gynnwys:
 - (i) Nid oedd y weithred neu'r anwaith perthnasol yn eiddo i'r ymgeisydd, er enghraifft lle cymerwyd y weithred a arweiniodd at ddigartrefedd gan aelod o'r aelwyd.
 - (ii) Nid oedd y weithred yn fwriadol (gan gynnwys, ond heb fod yn gyfyngedig i, lle'r oedd yr ymgeisydd yn anwybodus o ffaith berthnasol ac yn gweithredu'n ddidwyll, neu lle nad oedd gan yr ymgeisydd ddewis gwirioneddol ond i weithredu fel y gwnaeth).
 - (iii) Nad oedd yr ymgeisydd wedi peidio â meddiannu'r llety perthnasol o ganlyniad uniongyrchol i'w weithredoedd.

- (iv) na ellid bod wedi rhagweld yn rhesymol y byddai'r ddeddf wedi arwain at gollir llety.
 - (v) Nid oedd y llety a gollwyd ar gael i'r ymgeisydd nac i aelod o'r aelwyd.
 - (vi) Nid oedd y llety yn rhesymol i barhau i'w feddiannu.
 - (vii) Mae'r 'gadwyn achosiaeth' rhwng y ddeddf a digartrefedd presennol yr ymgeisydd (ar adeg penderfyniad y Cyngor) wedi'i thorri, gan lety sefydlog, digwyddiad goruchwyllo anwirfoddol, neu ddigwyddiad arall.
- (b) Rhaid sicrhau llety i gategoriâu penodol o ymgeiswyr o dan adran 75 er gwaethaf penderfyniad eu bod wedi dod yn ddigartref yn fwriadol, oni bai eu bod yn ailymgeisio am gymorth ac y canfyddir eu bod wedi dod yn ddigartref yn fwriadol am yr eildro o fewn cyfnod o bum mlynedd (yn rhinwedd adran 78 o Ddeddf 2014, a Rheoliad 2 o Reoliadau Digartrefedd (Bwriadoldeb) (Categoriâu Penodedig) (Cymru) 2015 OS Rhif 1265). Y categorïau hyn yw:
- (i) Menyw feichiog neu berson y mae'n preswyllo gydag ef, neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddi breswyllo gydag ef.
 - (ii) Person y mae plentyn dibynnol yn preswyllo gydag ef, neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef.
 - (iii) Person nad oedd wedi cyrraedd 21 oed pan wnaed y cais am gymorth, neu berson y mae person o'r fath yn preswyllo gydag ef, neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo.
 - (iv) Person a oedd wedi cyrraedd 21 oed, ond nid 25 oed, pan wnaed y cais am gymorth, ac a oedd yn derbyn gofal, yn cael ei letya neu'n cael ei faethu ar unrhyw adeg tra oedd o dan 18 oed, neu berson y mae person o'r fath yn byw gydag ef neu y gellid disgwyl yn rhesymol iddo breswyllo gydag ef.

Effaith eang yr amddiffyniad hwn yw bod plant a phobl ifanc dibynnol yn cael eu hamddiffyn, oni bai a hyd nes y ceir 'camwedd' dro ar ôl tro.

- (c) Bydd personau cymwys sy'n ddigartref ac sydd ag angen blaenoriaethol am lety, beth bynnag, yn elwa o gymorth o dan Ddeddf 2014. Dim ond ar ôl cymryd camau rhesymol i helpu'r ymgeisydd i gael llety arall y daw canfyddiad bwriadoldeb anffafriol i rym. Yn ogystal, bydd y ymgeisydd fel arfer yn gymwys i gael llety dros dro y mae'n rhaid iddo bara am gyfnod digonol, na all fod yn llai na 56 diwrnod, yn rhinwedd adran 69(5) a (6). Yn y rhan fwyaf o achosion bydd ymgeiswyr y gellir eu hystyried yn ddigartref yn fwriadol yn cael eu rhybuddio ymhell ymlaen llaw efallai na fyddant yn gymwys ar gyfer y ddyletswydd lawn. Bydd trafodaeth onest a di-flewyn

ar dafod yn digwydd fel arfer am ffactorau achosol a'r amgylchiadau a arweiniodd at eu cais am gymorth. Yn y modd hwn gellir defnyddio'r prawf bwriadoldeb yn gadarnhaol i sicrhau bod yr ymgeisydd yn deall canlyniadau eu gweithredoedd wrth achosi eu digartrefedd a'r angen i osgoi ail ddigwyddiad. Bydd ymgeiswyr yn cael cyfle i fanteisio ar y cymorth sydd ar gael (gan gynnwys darparu llety dros dro), gyda golwg ar gael llety arall, er enghraifft drwy'r sector rhentu preifat. Gall y Cyngor gynnig cymorth ariannol at y diben hwn.

3. Byddai canlyniad peidio â chymhwyso'r prawf i'r categorïau ymgeiswyr a grybwyllwyd eisoes yn debygol o arwain at yr ymgeiswyr tai hynny nad oeddent yn achosi eu digartrefedd eu hunain o dan anfantais o gymharu, o ran cael mynediad i'r llety dros dro mwyaf addas o dan y darpariaethau digartrefedd statudol, a oedd yn ystyried mae lefelau presennol y galw yn brin fel mater o drefn. Yn ogystal, mae potensial am annhegwch mewn perthynas â dyrannu tai cymdeithasol. Mae ymholiadau i weld a yw gweithred fwriadol wedi achosi digartrefedd yn debygol o ddatgelu gwybodaeth sy'n berthnasol ar gyfer penderfynu a ddylai cais cofrestr tai person gael llai o flaenoriaeth, e.e. oherwydd hanes o ymddygiad annerbyniol sy'n effeithio ar eu haddasrwydd i fod yn denant (gweler adran 3.43 o'r Polisi Gosod Tai Cyffredin).
4. Er bod yn rhaid i'r Cyngor, wrth benderfynu a yw'r ddyletswydd llety adran 75 lawn yn ddyledus, benderfynu a ddaeth yr ymgeisydd yn ddigartref yn fwriadol (gan dybio bod y prawf yn cael ei fabwysiadu mewn perthynas â'r categori angen blaenoriaethol perthnasol), mae'r sawl sy'n penderfynu yn cadw disgresiwn wrth werthuso ffeithiau achosion unigol. Er enghraifft, pe bai'r sawl sy'n penderfynu yn amau a yw'r prawf cyfreithiol saith cam (neu unrhyw is-gydran ohono) wedi'i fodloni mewn achos penodol, gall wrthod gweithredu'r sancsiwn. Rhaid ystyried anabledau ac anghenion cymorth ymgeisydd lle bo'n berthnasol.
5. Mae'r Awdurdod Lleol yn cymryd agwedd ystyriol a gofalus tuag at gymhwyso'r sancsiwn, fel y gwelir yn y niferoedd isel o ymgeiswyr digartref y canfuwyd yn flaenorol eu bod wedi dod yn ddigartref yn fwriadol. Yn y blynyddoedd 2022/23 a 2023/24 derbyniodd 4 ac 8 ymgeisydd benderfyniad bwriadol yn y drefn honno. Mae hyn yn cyfateb i ddim ond 2 y cant o'r holl geisiadau am gymorth digartrefedd a wnaed yn ystod y blynyddoedd hynny.
6. Er gwaethaf (5), mae'r prawf bwriadoldeb yn parhau i fod yn arf pwysig, yn enwedig ar gyfer yr achosion gwaethaf o ymddygiad gwael neu annoeth. Ymhellach, pe na bai'r sancsiwn bwriadol yn cael ei gymhwyso, byddai goblygiadau adnoddau sylweddol i'r Awdurdod. Mae angen cymhwyso'r prawf bwriadoldeb o ystyried y prinder llety fforddiadwy ar gyfer pobl leol ar incwm isel a chanolig. Yn y cyd-destun hwn, dylai'r adnoddau sydd ar gael, fel rheol, gael eu targedu at yr achosion mwyaf haeddiannol.
7. Er gwaethaf y rhwymedigaeth gyfreithiol ar ymgeiswyr i ateb cwestiynau'n llawn ac yn onest (gweler adran 97 o Ddeddf 2014), mae cymhelliad gwrthnysig, yn enwedig mewn perthynas â

chategori (k), i ymgeiswyr beidio â hysbysu'r Cyngor am lety sydd neu a allai fod ar gael iddynt (neu sydd wedi cael ei gynnig neu y gellir ei gynnig iddynt) ar yr adeg pan ofynnir am lety dros dro, neu pan fo'r mater a yw dyletswydd a.75 llawn i'w wneud. Mae hyn oherwydd os na all y Cyngor sefydlu hawl i feddiannu llety, mae ymgeisydd yn dod o fewn y diffiniad "digartref ar y stryd". Pe na bai'r defnydd o'r prawf bwriadoldeb yn cael ei fabwysiadu ar gyfer categori (k), mae risg y gallai personau (neu fwy o bobl) gael eu hannog i beidio â manteisio ar gynigion llety (gan gynnwys llety tymor byr y byddai ganddynt drwydded), gyda'r bwriad o gael llety dros dro am gyfnod hwy o amser nag a fyddai fel arall.

8. Byddai unrhyw benderfyniad i beidio â chymhwyso'r prawf bwriadoldeb i bob categori o ymgeisydd yn sylfaenol annheg, gan y byddai pob person digartref (nad yw adran 75(3) yn berthnasol iddo) yn cael ei drin yr un fath pan fyddai'r ddyletswydd 'rhyddhad' o dan adran Daeth 73 o'r Ddeddf i ben, waeth beth fo'u beusrwydd personol wrth achosi eu cyflwr o ddigartrefedd.

Daw'r penderfyniad hwn i rym ar 21 Awst 2024, yn unol â rheoliadau 3 a 4 o Reoliadau Digartrefedd (Bwriadoldeb) (Categoriâu Penodedig) (Cymru) 2015 OS Rhif 1265.

Dyddiad: 7^{fed} Awst 2024

**AM WYBODAETH BELLACH AM YR HYSBYSIAD HWN, GOFYNNWCH I SIARAD
Â SWYDDOG DIGARTREFEDD A CHEFNOGAETH.**

Ffôn: (01766) 771000

E-bost: digartref@gwynedd.llyw.cymru

Cyfeiriad: Digartrefedd a Chefnogaeth Tai
Stryd y Jêl
Caernarfon
LL55 1SH